

การพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ของคณะสงฆ์ ภาค 14

Development Effective of Phrapariyattidhamma Schools, Pali Section Education Management Region 14

พระครูศรีอรรถศาสตร์ (อรรถชัย มหาตโก) * พระอุดมสิทธินายก ** พระสุธีวีรบัณฑิต ***
PhrakrusriUtthasart* PhraUdomsittinayok** Phrasutheevirabundith***

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาของการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในสำนักเรียนคณะสงฆ์ ภาค 14 2) เพื่อศึกษาการพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์ ภาค 14 และ 3) เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีคณะสงฆ์ ภาค 14

การวิจัยเป็นการใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 27 รูป/คน เพื่อหาการพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์ ภาค 14 ก่อนจะนำข้อมูลที่ได้นำไปสู่การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ที่ใช้การสุ่มตัวอย่างเชิงสำรวจ (Qualitative Research) จากกลุ่มตัวอย่าง 269 รูป โดยการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) และการสนทนากลุ่มเฉพาะจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 12 รูป/คน นำไปวิเคราะห์แบบพรรณาคความ

ผลการวิจัย พบว่า

1. สภาพทั่วไปของการจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในสำนักเรียนคณะสงฆ์ ภาค 14 พบว่า สภาพทั่วไปของการศึกษาพระปริยัติธรรม เป็นการศึกษาความเป็นมาการศึกษาของคณะสงฆ์ที่มีการพัฒนาการบริหารการศึกษาตามระยะเวลาแบบมีโครงสร้าง พระสังฆาธิการมีบทบาทสำคัญในการดำเนินการศึกษาตามพระราชบัญญัติ ตามกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาพระปริยัติธรรมในสำนักเรียน

2. การพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์ ภาค 14 พบว่า 1) สภาพปัญหาด้านหลักสูตร คือ เนื้อหาสาระเก่าเกินไป และภาษาที่ใช้ในหนังสือเป็น

* Doctor of Philosophy Program in Buddhist Management, Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

** Department of Political Science, Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

*** Department of Political Science, Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

ภาษาที่เข้าใจยาก โดยเฉพาะเนื้อหาสาระในแผนกบาลีเน้นการจำและการแปลมากกว่าความเข้าใจ

2) สภาพปัญหาด้านการจัดการเรียนการสอน คือ ครูผู้สอนไม่เพียงพอ มักใช้ระบบพี่สอนน้อง ครูผู้สอนขาดความรู้ ความเข้าใจอย่างลึกซึ้งซึ่งขาดประสบการณ์ ไม่สามารถประยุกต์ใช้กับสภาพจริง

3) สภาพปัญหาด้านปัจจัยที่สนับสนุนการเรียนการสอน คือ หนังสือ ตำราประกอบการเรียนเป็นตำราเก่าเกินไป ขาดการปรับปรุงและภาษาที่ใช้ยาก อาคารสถานที่มักใช้ศาลาการเปรียญ ซึ่งมักมีเสียงรบกวนและบรรยากาศไม่เอื้อต่อการเรียนรู้

4) สภาพปัญหาด้านกิจกรรมการเรียนการสอน คือ วิธีการเรียนการสอนขึ้นอยู่กับครูผู้สอนขาดวิธีการที่ทันสมัย การเรียนการสอนไม่ค่อยเพิ่มการคิดวิเคราะห์

5) สภาพปัญหาด้านการวัดผลและประเมินผล คือ เกณฑ์การวัดและประเมินผลมักวัดความจำมากกว่าความเข้าใจและการคิดวิเคราะห์

3. รูปแบบการพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีคณะสงฆ์ ภาค 14 พบว่า 1) ด้านการวางแผน คือ ให้มีนโยบายถึงผู้บริหารให้รับผิดชอบของการศึกษาเป็นรูปธรรมที่แน่นอน ให้สนับสนุนการศึกษาที่จริงจัง 2) ด้านการจัดองค์การ คือ โครงสร้างของสำนักเรียนปริยัติธรรมแผนกบาลีนั้นควรจัดวางโครงสร้างออกเป็นหน่วยงานที่แน่นอน การจัดสรรคนเข้าทำงานในตำแหน่งงานให้เหมาะสมกับองค์กร 3) ด้านการบริหารงานบุคคล คือ การบริหารบุคคลตามที่ได้ประชุมสนทนากับสำนักเรียนปริยัติธรรมแผนกบาลี ได้ทราบว่า อยากรให้มีครูสอนบาลีประจำโรงเรียนเพื่อช่วยในการเรียนการสอนบาลีตามจุดประสงค์ของโรงเรียนและเป้าหมายให้นักเรียนสอบผ่านทุกชั้น 4) ด้านการอำนวยการ คือ การอำนวยการได้ดำเนินการตามกฎหมายเกณฑ์แม่กองบาลีสนามหลวงคือ กำกับดูแลครูสอนตามลำดับชั้นประถมศึกษาประโยค 1-2 ถึง ประโยค ป.ธ.5 ให้ปฏิบัติงานตรงเวลา กำกับดูแลนักเรียนทุกชั้นตั้งแต่เรียนไวยการณ 5) ด้านการควบคุม คือ จำนวนระดับชั้นแต่ละสายไม่ควรให้มีจำนวนมากเกินไป จะทำให้ไม่สะดวกแก่การควบคุม อาจทำให้งานค้างคั่งได้

คำสำคัญ: การพัฒนา, ประสิทธิภาพ, การจัดการศึกษา, พระปริยัติธรรมแผนกบาลี ภาค 14

ABSTRACT

1) to study the Development Effective of Phrapariyattidhamma Schools, Pali Section Education Management Region 14 2) to study Development Effective of Phrapariyattidhamma Schools, Pali Section Education Management Region 14 3) to propose the Development Effective of Phrapariyattidhamma Schools, Pali Section Education Management Region 14.

This research was the mixed research method between the qualitative research and quantitative research. For the qualitative research used the documentary research and in-depth interview from 25 key informants as Development Effective of Phrapariyattidhamma Schools, Pali Section Education Management Region 14 and the quantitative research used the 169 questionnaires.

The data analysis was used the social sciences programme for descriptive statistics were the frequency, percentage, mean, standard deviation (S.D.)

The finding of the research as follows:

1. State Administration of Development Effective of Phrapariyattidhamma Schools, Pali Section Education Management Region 14 today. Buddhist Monks have developed the model management related to the Development Effective of Phrapariyattidhamma Schools, Pali Section Education Management Region 14. As well as rules related to court. should planning for the future Organizes the structure of the school device the position to management of the power should commanding the staff is equal by the status of the position the Coordinating between various affair in another place and the controlling is should the stability is to promote the creation of a novice monk, who is heir to inherit the old Buddhist monastery in addition to integrating the management problems that do not fit with the Development Effective of Phrapariyattidhamma Schools, Pali Section Education Management Region 14 Studies today. The major cause of blurred vision. Mission in appropriate the learning process is not clear.

2. Annalise the Concepts related to Development Effective of Phrapariyattidhamma Schools, Pali Section Education Management Region 14. The results of questionnaires to a sample of 169 people found that a series of opinions on Development Effective of Phrapariyattidhamma Schools, Pali Section Education Management Region 14. The overall high level. When considering each aspect found that opinions on Development Effective of Phrapariyattidhamma Schools, Pali Section Education Management Region 14 in each level is based on the principles of management include planning, organizing. The executive director of the control and so on.

3. Guidelines for Development Effective of Phrapariyattidhamma Schools, Pali Section Education Management Region 14 that 1) Planning policy, as a practical measure to achieve that goal. Management practitioners at all levels is to practice as planned. Improvements Plan ahead and consult the conference. Working plans According to the scheduled time. To achieve 2) Organization, the relationships between individuals within the agency itself. The assignment of authority and responsibility. The management structure and systems to ensure compliance with the distribution of authority. Determine individual responsibility Lange. People known to carry out various projects provide appropriate resources appropriately. 3) Commanding, executives ordered subordinates to work either. And to confirm that he

has fulfilled the task assigned by the potential or not. Responsible management requires the ability to motivate subordinates to perform their best.

Keywords: Development, Effective, Phrapariyattidhamma Schools, Pali Section, Education Management, Region 14

1. บทนำ

ภาษาเป็นกุญแจไขไปสู่โลกของการเรียนรู้ การเรียนรู้ภาษาจึงเป็นการเริ่มต้นของการศึกษาในทุกแขนงวิชา ซึ่งภาษานั้นก็มีทั้งภาษาพูด ภาษาเขียน ภาษาสัญลักษณ์หรือรูปภาพ รวมไปถึงภาษาใบ้ ซึ่งใช้สำหรับผู้พูดหรือเขียนไม่ได้ แม้แต่ภาษาของคนตาบอดก็ยังมี นี่แหละคือความจำเป็นของภาษา ใครรู้ภาษามากก็ย่อมมีความสามารถในการไขเอาวิชาความรู้ใส่ตนได้มาก ใครรู้ภาษาน้อยก็จะไปสู่การไขไปสู่ความรู้ได้น้อย ภาษาจึงมีความสำคัญเป็นอันดับหนึ่งของการศึกษาของศาสตร์ทั้งปวง

ดังนั้น การพัฒนาประสิทธิภาพรูปแบบของการศึกษา ผู้บริหารจะต้องมองให้ถึงมิติของความคิดว่า ควรจะให้ผู้เรียนมีความคิดอย่างไร มีขอบเขตวิสัยทัศน์อย่างไร การพัฒนาประสิทธิภาพรูปแบบการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ผู้บริหารต้องมองให้ชัดว่า นักเรียนจะต้องเรียนรู้ควบคู่ไปกับการศึกษาสภาพแวดล้อม การเรียนรู้ที่จะต้องเสียสละเพื่อส่วนรวม ต้องรับรู้ปัญหาของตนเองและปัญหาของสังคม (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2551 : 19) ก็จะสร้างคุณประโยชน์แก่สังคม แม้ว่าการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีซึ่งเป็นการศึกษาระดับสูงที่คณะสงฆ์ยอมรับ โดยสมบูรณ์ว่าเป็นการศึกษาของคณะสงฆ์ และมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพและศักยภาพของบุคลากรของศาสนา ให้มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมคำสอนทางศาสนาและนำคำสอนเหล่านั้นไปเผยแผ่สู่ประชาชน และเพื่อความร่มเย็นเป็นสุขของสังคมโดยส่วนรวมก็ตามแต่

การจัดการศึกษาในแผนกนี้ยังมีปัญหาอีกมากมายที่รอเวลาให้มีการแก้ไข ดังจะเห็นได้จากผลการวิจัยเรื่อง “แนวทางการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542” พบว่า การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีมีสภาพปัญหาและอุปสรรค ดังนี้ 1) ด้านหลักสูตร เนื้อหาสาระเก่าเกินไป และภาษาที่ใช้ ในหนังสือเป็นภาษาที่เข้าใจยาก โดยเฉพาะเนื้อหาสาระในแผนกบาลี การจัดการเรียนการสอน ยังไม่เป็นระบบใช้วิธีการเรียนการสอนเน้นการท่องจำและการแปลไม่ค่อยมีการประยุกต์ใช้และขาดการวิเคราะห์ 2) ด้านกระบวนการเรียนการสอน ครูผู้สอนมีไม่เพียงพอมักใช้ระบบการศึกษาแบบพี่สอนน้อง ครูสอนขาดความเข้าใจอย่างลึกซึ้งขาดประสบการณ์ไม่สามารถประยุกต์ใช้กับสภาพจริงได้ 3) ด้านการวัดและประเมินผลเกณฑ์การวัดและประเมินผล มักวัดความจำมากกว่าความเข้าใจ และการคิดวิเคราะห์ ไม่มีเกณฑ์มาตรฐานและกฎเกณฑ์แน่นอน ในผลงานวิจัยนี้ ยังได้เสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาคณาจารย์พระปริยัติธรรมแผนกบาลีไว้ดังนี้ คือหน่วยงานที่รับผิดชอบควร จัดสรรงบประมาณในการสนับสนุนส่งเสริมจัดทำและพัฒนาสื่อที่น่าสนใจ และใช้อย่างแพร่หลาย และควรมีการทดสอบความยากง่ายของข้อสอบเพื่อวัดผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนให้ครอบคลุมทุกด้าน (นภมณฑล สิบหมื่นเปี่ยม และวลัยพร ศิริภิรมย์, 2545 : 15) จะเห็นได้ว่าจากงานวิจัยนี้ปัญหาขบวนการเรียนการสอนเรื่องบาลียังขาดเรื่องการพัฒนา

ประสิทธิภาพ เพราะการจัดให้มีการเรียนการสอนเพียงอย่างเดียวอาจเป็นการส่งเสริมการศึกษาของ คณะสงฆ์ที่ยังไม่เพียงพอ หากจะทำให้มีประสิทธิภาพที่ดีต้องเริ่มจากขบวนการที่มีรูปแบบอันมีประสิทธิภาพ

การจัดการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีที่กล่าวมาข้างต้น เป็นเหตุจูงใจให้ผู้วิจัยต้องการจะศึกษาการพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ของ คณะสงฆ์ ภาค 14 เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับความพร้อมในการจัดการศึกษา สภาพการจัดการเรียนการสอน ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะต่างๆ อันจะเป็นประโยชน์ในการนำไปปรับปรุงการพัฒนา ประสิทธิภาพการจัดการศึกษาภาษาบาลี ในสำนักเรียนที่อยู่ในเขตปกครองคณะสงฆ์ ภาค 14 ที่มีการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีกันหลายสำนัก แม้บางจังหวัดจะมีการปรับเปลี่ยนโดยการรวมสำนักเรียนเป็นโรงเรียนสหบาลีเช่น จังหวัดนครปฐม และจังหวัดกาญจนบุรี เป็นต้น แต่ ประสิทธิภาพก็ยังไม่เป็นที่น่าพอใจ ด้วยเหตุผลและปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงเลือกศึกษาเรื่อง “การพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ของคณะสงฆ์ ภาค 14” เพื่อต้องการ นำเสนอผลจากการวิจัยครั้งนี้ต่อผู้บริหารหรือเจ้าสำนักเรียน ตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปใช้ ประโยชน์เพื่อเป็นฐานข้อมูลสารสนเทศในการพัฒนาประสิทธิภาพ รูปแบบการจัดการการศึกษาพระ ปริยัติธรรมให้มีประสิทธิภาพและเจริญรุ่งเรืองต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.3.1 เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาของการจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีใน สำนักเรียนคณะสงฆ์ ภาค 14

1.3.2 เพื่อศึกษาการพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของ คณะสงฆ์ ภาค 14

1.3.3 เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการการศึกษาพระปริยัติ ธรรมแผนกบาลีคณะสงฆ์ ภาค 14

3. ขอบเขตของการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนก บาลี ของคณะสงฆ์ภาค 14” ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยประกอบด้วย ขอบเขตด้านเนื้อหา ขอบเขตด้านตัวแปร ขอบเขตด้านประชากร ขอบเขตด้านสถานที่ ขอบเขตด้านระยะเวลา เป็นต้น มี รายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตเนื้อหา โดยการทบทวนเอกสาร ตำรา ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยศึกษาเฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการศึกษาพระ ปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์ภาค 14 ในประเด็น ดังต่อไปนี้ ได้แก่ ด้านการจัดการเรียนการ ด้านปัจจัยที่สนับสนุนการเรียนการสอน ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการวัดผลและประเมินผล

2. ขอบเขตด้านประชากร และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

ประชากร กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ใช้ในการวิจัยเรื่อง “การพัฒนา

ประสิทธิภาพการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์ภาค 14” นั้นผู้วิจัยได้จำแนกไว้ 3 กลุ่ม ดังนี้

1. เชิงคุณภาพ (Qualitative Research) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์ภาค 14 ประกอบด้วยพระสังฆาธิการ ผู้บริหารสถานศึกษา/สำนักเรียน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 27 รูป/คน

2. เชิงปริมาณ (Quantitative Research) สำหรับการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์ภาค 14” ผู้วิจัยได้กำหนดประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ พระภิกษุสงฆ์และสามเณรที่เป็นนักเรียนบาลีศึกษาซึ่งสังกัดในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 14 จำนวน 891 รูป

3. สนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ผู้วิจัยได้คัดเลือกจากพระสังฆาธิการ ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการพระปริยัติธรรมแผนกบาลีเพื่อแสวงหาข้อเท็จจริง ปัญหา ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์ภาค 14 จำนวน 9 รูป

3. ขอบเขตด้านพื้นที่

สถานที่ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ที่ดำเนินการจัดการเรียนการสอน ซึ่งตั้งอยู่ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 14 ประกอบด้วย

1. จังหวัดนครปฐม
2. จังหวัดสุพรรณบุรี
3. จังหวัดกาญจนบุรี
4. จังหวัดสมุทรสาคร

4. ขอบเขตด้านระยะเวลา

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์ภาค 14” ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาวิจัย ตั้งแต่เดือน ธันวาคม พ.ศ.2557 จนถึงเดือนตุลาคม พ.ศ.2558 รวมเป็นระยะเวลา 10 เดือน

4. นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์ภาค 14” ผู้วิจัยได้นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัยไว้ ดังนี้

การพัฒนา หมายถึง การพัฒนารูปแบบหรือการเปลี่ยนแปลงการเรียนการสอนให้ทันยุคสมัยโดยใช้วิธีการบูรณาการหรือการประยุกต์ใช้องค์ความรู้ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน แล้วนำเสนอการพัฒนาแบบขั้นตอนของการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสม ผู้บริหารหรือเจ้าสำนักเรียนต้องมีทักษะและประสบการณ์ในเชิงการบริหารแบบบูรณาการ คือส่งเสริมให้มีการพัฒนารูปแบบอย่างต่อเนื่องและทันยุคสมัย มีการกำหนดวัตถุประสงค์ วิสัยทัศน์ พันธกิจ และขบวนการจัดการที่ชัดเจน

เป็นต้น

ประสิทธิภาพ หมายถึง ภาวะที่ทำให้เกิดความสำเร็จ หรือความสามารถที่ทำให้เกิดผลในการงาน เมื่อใช้กับบุคคล หมายถึงความสามารถในการทำงานได้ดี รวดเร็ว และเสร็จตรงเวลา เมื่อใช้กับองค์กรหรือหน่วยงาน หมายถึงระบบการดำเนินงานที่ทำให้เกิดความสำเร็จได้อย่างดี

การจัดการ หมายถึง ผู้บริหารในสำนักเรียนมีการวางแผน การจัดองค์การ การบริหารบุคคล การอำนวยความสะดวก และการควบคุม เป็นต้น

การศึกษาภาษาบาลี หมายถึง การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ธรรมที่พึงศึกษาเล่าเรียนได้แก่ พระพุทธพจน์ หรือพระไตรปิฎก (พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช), 2551 : 542) ซึ่งแบ่งระดับชั้นการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์ไทย มี 9 ชั้น 8 ระดับ แบ่งเป็นชั้นประโยค 1-2 คือ (ระดับที่ 1 ใช้เวลาเรียน 1-2 ปี) และระดับเปรียญ (ป.ธ.3 - 9) (7 ระดับ) รวม 8 ระดับ

ด้านหลักสูตร หมายถึง แผนหรือโครงการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอน ฝ่ายพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ประโยค 1-2 ถึง ประโยค ป.ธ.9 เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาผู้เรียนให้ได้เรียนรู้ในสิ่งต่างๆ ตามที่โรงเรียนกำหนดความมุ่งหมายไว้ เพื่อให้เป็นคนดี และคนเก่งสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

ด้านการจัดการเรียนการสอน หมายถึง กระบวนการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร ซึ่งเป็นกิจกรรมระหว่างครูผู้สอนกับนักเรียน ที่ผ่านการถ่ายทอดสิ่งที่เป็นหลักการทฤษฎี โดยอาศัยเทคนิควิธีการ ที่จะทำให้การเรียนการสอน และผู้เรียนแผนกบาลีบรรลุจุดประสงค์ที่วางไว้

ด้านปัจจัยที่สนับสนุนการเรียนการสอน หมายถึง บรรยากาศการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี

ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึง สภาพการณ์ของการจัดประสบการณ์และการกระทำทุกอย่าง ที่จัดขึ้นจากความร่วมมือระหว่างผู้สอนและผู้เรียน เพื่อให้การเรียนการสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพน่าสนใจ และผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามจุดหมายที่กำหนดไว้

ด้านการวัดผลและประเมินผล หมายถึง กระบวนการที่ต่อเนื่องกัน มีความหมายครอบคลุมกิจกรรม ที่มีความสัมพันธ์ และเกี่ยวข้องกัน 2 ลักษณะ คือ “การวัดผล” และ “การประเมินผล” กระบวนการจัดการเรียนการสอน ซึ่งครูผู้สอนจะต้องกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ แล้วจึงจัดกิจกรรม การเรียนการสอน หลังจากนั้นจึงทำการวัดและประเมินผลการสอนว่าไปไปตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ เช่นการสอบ กับผลการสอบ เป็นต้น

คณะสงฆ์ภาค 14 หมายถึง เขตการปกครองภายใต้การปกครองของเจ้าคณะใหญ่หนกลาง โดยเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 14 มีเขตอำนาจในการปกครองครอบคลุมตลอด 4 จังหวัด ประกอบด้วย นครปฐม สุพรรณบุรี กาญจนบุรี และสมุทรสาคร

พระสงฆ์ หมายถึง บุคคลที่อุปสมบทเป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนาตามพุทธบัญญัติ ซึ่งสังกัดเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 14 ใน 4 จังหวัด ประกอบด้วย นครปฐม สุพรรณบุรี กาญจนบุรี และสมุทรสาคร

5. วิธีดำเนินการวิจัย

5.1 รูปแบบการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ของนิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชา รัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย” เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยการสร้างแบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล

5.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นิสิตที่กำลังศึกษาในชั้นปีที่ 3 และชั้นปีที่ 4 สาขาวิชา รัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น วิทยาเขตเชียงใหม่ ส่วนกลาง และวิทยาเขตนครศรีธรรมราช จำนวน 600 รูป/คน

กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้เลือกศึกษากลุ่มตัวอย่าง จากนิสิตที่กำลังศึกษาในชั้นปีที่ 3 และชั้นปีที่ 4 สาขาวิชา รัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ทั้ง 4 ภาค วิทยาเขตขอนแก่น วิทยาเขตเชียงใหม่ ส่วนกลาง และวิทยาเขตนครศรีธรรมราช จำนวน 400 ตัวอย่าง ตามสัดส่วนแต่ละวิทยาเขต

5.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการศึกษาวิจัยในครั้งนี้จะใช้วิธีการเก็บข้อมูล จากกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ลักษณะของแบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งผู้วิจัยศึกษาทฤษฎี และแนวคิด ตำรา เอกสารทางวิชาการ งานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม โดยครอบคลุมตัวแปรทุกตัวที่ใช้ในการศึกษา โดยแบบสอบถามจะแบ่งออกเป็น 3 ตอน

5.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยทำหนังสือเพื่อขอความอนุเคราะห์ จากคณบดีคณะสังคมศาสตร์เพื่อขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามจากนิสิตสาขาวิชา รัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

5.5 การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

การวิเคราะห์ข้อมูล เมื่อได้รับข้อมูลคืนจากผู้วิจัย ได้จัดระบบข้อมูลและประมวลผล การวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษานี้ ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ในการวิเคราะห์ข้อมูลและนำมาจัดทำเป็นรายงานผลการวิจัยในรูปของตารางประกอบความเรียง ประกอบด้วย

1. สถิติพรรณนาเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล เพื่ออธิบายข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของตอบแบบสอบถาม ได้แก่ วิทยาเขตที่ศึกษา สถานภาพ เพศ อายุ อาชีพ และรายได้ สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentages)

2. ความสัมพันธ์ของปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ของนิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชา รัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ทั้ง 6 ปัจจัย ด้านจิตวิทยา ประกอบด้วย 1) แรงจูงใจในการเรียน 2) แรงจูงใจในการทำงาน 3) ทศนคติต่อวิชา รัฐศาสตร์ และด้านสภาพแวดล้อม ประกอบด้วย 1) ระบบการบริหารงานของสาขาวิชา 2) บรรยากาศในการ

เรียนการสอน และ 3) ความเอาใจใส่ของคณาจารย์และเจ้าหน้าที่ สถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

3. การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ของนิสิตระดับ พุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Pearson Product Moment Correlation) เพื่อบอกทิศทางและขนาดความสัมพันธ์ โดยใช้ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

5. ผลการวิจัย

1. สภาพทั่วไปของการจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในสำนักเรียน คณะสงฆ์ ภาค 14 พบว่า สภาพทั่วไปของการศึกษาพระปริยัติธรรม เป็นการศึกษาความเป็นมา การศึกษาของคณะสงฆ์ที่มีการพัฒนาการบริหารการศึกษาตามระยะเวลาแบบมีโครงสร้าง พระสังฆาธิการมีบทบาทสำคัญในการดำเนินการศึกษาตามพระราชบัญญัติ ตามกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาพระปริยัติธรรมในสำนักเรียน การจัดการศึกษามีวัตถุประสงค์ให้บุคคลที่เข้ามาบรรพชาอุปสมบทให้ได้รับการศึกษาที่ถูกต้องตามหลักพระธรรมวินัยเป็นแนวทางสร้างบุคลากร คือ พระภิกษุและสามเณรให้มีความรู้ ภาคนทฤษฎีและการจัดการเชิงพุทธตามหลักสูตรบาลีสนามหลวง สำนักเรียนให้การสนับสนุนนักเรียนบาลีทุกชั้นปีโดยค้ำจุนการตามสั่งสอนนักเรียน คือ สามเณรและภิกษุผู้เข้ามาศึกษาให้พยายามเรียนหนังสือ ดูหนังสือ ขยันท่องหนังสือและสอบให้ได้ทุกรูป การอบรมสั่งสอนนักเรียน จะมอบหมายให้อาจารย์สอนประจำชั้นแต่ละชั้นเป็นธุระสั่งสอนนักเรียนให้ตั้งใจเรียนหนังสือ เคารพครูอาจารย์ เคารพกฎระเบียบของสำนักเรียนเป็นต้น สำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี มีการจัดการเรียนการสอนแผนกบาลีและได้จัดการเรียนการสอนทางโลก เพื่อรองรับแก่นักเรียนที่สนใจ โดยทางสำนักเรียนจะมีทุนการศึกษาให้นักเรียนได้มีโอกาสเรียนฟรีพร้อมที่พัก โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี ดำเนินการเรียนการสอนบาลีตั้งแต่เปรียญธรรม 1-2 ประโยค ถึงเปรียญธรรม 5 ประโยค มีการจัดการศึกษาบาลีมาเป็นระยะเวลาช้านาน มีการดำเนินการให้เป็นไปตามสภาพเป็นจริง

2. แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารจัดการสำหรับการเรียนการสอนที่มีการพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์ ภาค 14 พบว่า 1) สภาพปัญหาด้านหลักสูตร คือ เนื้อหาสาระเก่าเกินไป และภาษาที่ใช้ในหนังสือเป็นภาษาที่เข้าใจยาก โดยเฉพาะเนื้อหาสาระในแผนกบาลีเน้นการจำและการแปลมากกว่าความเข้าใจ ขาดการประยุกต์ใช้ไม่เหมาะสมกับวุฒิภาวะของผู้เรียน หลักสูตรไม่ค่อยปรับปรุงในภาษาที่ใช้ให้เป็นภาษาที่เข้าใจยาก จัดระบบเนื้อหาในการสอนไม่ค่อยอธิบายให้เข้าใจต่อผู้เรียน ผู้สอนไม่ค่อยขัดเกลาสำนวนต่างๆ ของเนื้อหาให้สั้นและน้อยลง ผู้เรียนมีความเบื่อหลักสูตรที่ไม่ค่อยชัดเจน มีแต่ท่องจำอย่างเดียว

2) สภาพปัญหาด้านการจัดการเรียนการสอน คือ ครูผู้สอนไม่เพียงพอ มักใช้ระบบที่สอนน้อง ครูผู้สอนขาดความรู้ ความเข้าใจอย่างลึกซึ้งขาดประสบการณ์ ไม่สามารถประยุกต์ใช้กับสภาพจริง ขาดการศึกษอบรมที่เป็นประโยชน์และขาดขวัญกำลังใจ ซึ่งครูผู้สอนไม่ค่อยอธิบายขยายความให้ชัดเจนในการแยกศัพท์บาลี ครูผู้สอนใช้เวลาไม่น้อยเกินไป สอนวันละ 2 ชั่วโมงเท่านั้น อีกทั้งยังไม่ค่อยส่งเสริมสร้างขวัญกำลังใจแก่ครูผู้สอน ครูผู้สอน ที่มีความรู้ ความสามารถ มีคุณวุฒิและมีประสบการณ์ทางภาษาบาลีมีน้อยลง

3) **สภาพปัญหาด้านปัจจัยที่สนับสนุนการเรียนการสอน** คือ หนังสือ ตำรา ประกอบการเรียนเป็นตำราเก่าเกินไป ขาดการปรับปรุงและภาษาที่ใช้ยาก อาคารสถานที่มักใช้ศาลา การเปรี้ยว ซึ่งมักมีเสียงรบกวน และบรรยากาศไม่เอื้อต่อการเรียนรู้ ใช้เป็นหลักสูตรกลางและขัด กลาสำนวนต่างๆ ไม่ทันสมัยยังใช้ของเดิมในการเรียนรู้ สื่ออุปกรณ์ประกอบการสอนมีการใช้น้อย หรือแทบไม่มี ตำราสากลไม่เป็นมาตรฐานเดียวกันโดยคณะสงฆ์รับรองอย่างเป็นทางการ

4) **สภาพปัญหาด้านกิจกรรมการเรียนการสอน** คือ วิธีการเรียนการสอนขึ้นอยู่กับ ครูผู้สอนขาดวิธีการที่ทันสมัย การเรียนการสอนไม่ค่อยเพิ่มการคิดวิเคราะห์ และปรับปรุงวิธีการ เรียนการสอนให้ทันสมัยเน้นการท่องจำและการแปลมากเกินไป ไม่ค่อยมีการประยุกต์ใช้และขาดการ คิดวิเคราะห์ จึงไม่ค่อยเน้นทักษะทั้ง 4 ด้าน คือ ฟัง พูด อ่าน เขียน โดยปรับวิธีการเรียนการสอนให้ ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ร่วมกัน

5) **สภาพปัญหาด้านการวัดผลและประเมินผล** คือ เกณฑ์การวัดและประเมินผลมักวัด ความจำมากกว่าความเข้าใจและการคิดวิเคราะห์ ไม่มีเกณฑ์มาตรฐานและกฎเกณฑ์แน่นอน ไม่ค่อย ปรับเกณฑ์การวัดและประเมินผลโดยใช้วิธีอื่นมีแต่เขียนอย่างเดียว การวัดผลไม่ค่อยอธิบายหลังการ ทดสอบการเขียนภาษาบาลี ให้คะแนนแล้วจบ การวัดความเข้าใจและการประยุกต์ใช้น้อยกว่าวัด ความจำ

3. **รูปแบบการพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี คณะสงฆ์ ภาค 14 พบว่า** 1) **ด้านการวางแผน** คือ ให้มีนโยบายถึงผู้บริหารให้รับผิดชอบของ การศึกษาเป็นรูปธรรมที่แน่นอน ให้สนับสนุนการศึกษาที่จริงจัง การกำหนดโครงการอย่างกว้างๆ ว่ามี อะไรที่จะต้องปฏิบัติตามลำดับ วางแนววิปฏิบัติพร้อมด้วยวัตถุประสงค์ของการปฏิบัติงานนั้นก่อนลง มือปฏิบัติการ การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการศาสนศึกษาแผนกบาลีนั้น ควรมีการวาง แผนการดำเนินงาน ควรสำรวจด้วยการลงพื้นที่จริงที่เป็นสภาพปัญหาอันเกี่ยวกับการดำเนินการ จัดการศาสนศึกษา เพื่อทราบปัญหาที่แท้จริงและเป็นข้อมูลเบื้องต้นในการกำหนดการวางแผนงาน รวบรวมและแยกแยะข้อมูลเพื่อจัดกลุ่มปัญหาที่ลักษณะเดียวกันไว้รวมกันง่ายต่อการวางแผนงาน แก้ไขต่อไป

2) **ด้านการจัดองค์กร** คือ โครงสร้างของสำนักเรียนปริยัติธรรมแผนกบาลีนั้นควรจัด วางโครงสร้างออกเป็นหน่วยงานที่แน่นอน การจัดสรรคนเข้าทำงานในตำแหน่งงานให้เหมาะสมกับ องค์กร โดยกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของแต่ละหน่วยงานให้ชัดเจน การจัดโครงสร้างของ หน่วยงานหรือองค์กรออกเป็นหน่วยงานย่อยๆ กำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของหน่วยงาน การ จัดสรรคนเข้าทำงานในตำแหน่งงาน สำนักเรียนปริยัติธรรมแผนกบาลีสามารถแบ่งออกเป็นหน่วยงาน หลักคือ ฝ่ายบริหาร ฝ่ายวิชาการ ฝ่ายปกครอง ฝ่ายธุรการ ฝ่ายติดตามและประเมินผล เป็นต้น

3) **ด้านการบริหารงานบุคคล** คือ การบริหารบุคคลตามที่ได้ประชุมสนทนากับสำนัก เรียนปริยัติธรรมแผนกบาลี ได้ทราบว่า อยากให้มีครูสอนบาลีประจำโรงเรียนเพื่อช่วยในการเรียน การสอนบาลีตามจุดประสงค์ของโรงเรียนและเป้าหมายให้นักเรียนสอบผ่านทุกชั้น การบริหารบุคคลควร เพิ่มจำนวนครูสอนบาลีที่มีความสามารถและอธิบายเนื้อหาได้เข้าใจง่าย ทำให้ผู้เรียนอยากเรียน

4) **ด้านการอำนวยความสะดวก** คือ การอำนวยความสะดวกได้ดำเนินการตามกฎหมายแม่กองบาลี สนามหลวงคือ กำกับดูแลครูสอนตามลำดับชั้นธรรมศึกษาประโยค 1-2 ถึง ประโยค ป.ธ.5 ให้

ปฏิบัติงานตรงเวลา กำกับดูแลนักเรียนทุกชั้นตั้งแต่เรียนไวยากรณ์ และประโยค 1-2 ถึง ประโยค ป.ศ. 5 ให้เข้าเรียนตามเวลา กำกับดูแลเสนาสนะให้อยู่ในความพร้อมสมบูรณ์ เป็นต้น

5) **ด้านการควบคุม** คือ จำนวนระดับชั้นแต่ละสายไม่ควรให้มีจำนวนมากเกินไป จะทำให้ไม่สะดวกแก่การควบคุม อาจทำให้งานค้างค้ำได้ สายการบังคับบัญชามีความสัมพันธ์ตามลำดับชั้นระหว่างผู้บังคับบัญชากับผู้ใต้บังคับบัญชา เพื่อให้ทราบว่าการติดต่อสื่อสารมีทางเดินอย่างไร มีการควบคุมและรับผิดชอบอย่างไร

7. อภิปรายผล

การอภิปรายผลการวิจัยครั้งนี้ จะกล่าวถึงการศึกษากการพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์ ภาค 14 ผู้ศึกษาจะกล่าวถึงประเด็นที่สำคัญ น่าสนใจและนำมาอภิปรายผลดังนี้

1. **ด้านการวางแผน** : การพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของคณะสงฆ์ ภาค 14

ความคิดเห็นของพระภิกษุสงฆ์และสามเณรที่มีต่อรูปแบบการพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีคณะสงฆ์ ภาค 14 ด้านหลักสูตร โดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ซึ่งสอดคล้องกับ พระมหาอำนาจ ปวทุฒโน (2556) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาแบบการจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรม” ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพการจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรมในปัจจุบันนี้ พระสังฆาธิการได้ดำเนินการพัฒนารูปแบบที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเพื่อการบูรณาการที่เหมาะสมกับการศึกษาพระปริยัติธรรมให้มีความสอดคล้องตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ตลอดจนถึงกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับสำนักเรียนเพื่อส่งเสริมการสร้างทรัพยากรบุคคลคือพระภิกษุ สามเณร ผู้เป็นศาสนทายาทสืบทอดอายุพระพุทธศาสนาในอนาคต นอกจากนั้น ปัญหาอุปสรรคการจัดการเพื่อการบูรณาการที่ไม่เหมาะสมกับการศึกษาพระปริยัติธรรมในปัจจุบันนี้ สาเหตุสำคัญมาจากวิสัยทัศน์ไม่ชัดเจน พันธกิจไม่เหมาะสม กระบวนการจัดการภายในสำนักเรียนไม่ชัดเจน เช่น การบริหารบุคคล (Man) การบริหารการเงิน (Money) การบริหารวัสดุอุปกรณ์ (Materials) และการจัดการ (Management) เป็นต้น 2. การบูรณาการหลักพุทธธรรมสำหรับการจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรม ตามหลักการจัดการประกอบด้วย การวางแผน การจัดองค์การ การบริหารบุคคล การอำนวยการ และการควบคุม เป็นต้น ตามหลักอิทธิบาท 4 ประกอบด้วย ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา เป็นต้น ตามหลักสาราณียธรรม 6 ประกอบด้วย เมตตาทายกรรม เมตตาวิจิตรกรรม เมตตาโมโนกรรม สาธารณโภคี สีลสามัญญตา และทิวฐิสามัญญตา เป็นต้น 3. นำเสนอการพัฒนารูปแบบการจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรม ผลการแจกแบบสอบถามแก่บุคลากรกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 317 ชุด พบว่า ผู้บริหาร อาจารย์ เจ้าหน้าที่ และนักเรียน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนารูปแบบการจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาแต่ละด้านพบว่า ผู้บริหาร อาจารย์ เจ้าหน้าที่ และนักเรียน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนารูปแบบการจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรม แต่ละด้านอยู่ในระดับปานกลาง คือ ตามหลักการจัดการประกอบด้วย การวางแผน การจัดองค์การ การบริหารบุคคล การอำนวยการ และการควบคุม เป็นต้น ตามหลักอิทธิบาท 4 ประกอบด้วย ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา (พระมหาอำนาจ ปวทุฒโน, 2556)

2. ด้านการจัดการองค์กร : การพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลีของคณะสงฆ์ ภาค 14

ความคิดเห็นของพระภิกษุสงฆ์และสามเณรที่มีต่อรูปแบบการพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีคณะสงฆ์ ภาค 14 ด้านการจัดการเรียนการสอน โดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ซึ่งสอดคล้องกับ พระมหาไกรวรรณ ปุณฺณันท์ (2552) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสำนักเรียนพระปริยัติธรรม” ผลการวิจัยพบว่า 1. องค์ประกอบผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสำนักเรียนพระปริยัติธรรม ประกอบด้วยองค์ประกอบ 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การวางแผนกลยุทธ์ 2) ภาวะผู้นำ 3) วิสัยทัศน์ 4) คุณธรรมจริยธรรมและ 5) การบริหารองค์กร 2. รูปแบบผู้นำเชิงกลยุทธ์ เป็นรูปแบบที่ประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ 5 องค์ประกอบ ซึ่งมีความเป็นไปได้ ถูกต้อง เหมาะสม และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้สอดคล้องกับกรอบแนวคิดทฤษฎีของการวิจัย (พระมหาไกรวรรณ ปุณฺณันท์, 2552)

3. ด้านการบริหารบุคคล : การพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลีของคณะสงฆ์ ภาค 14

ความคิดเห็นของพระภิกษุสงฆ์และสามเณรที่มีต่อรูปแบบการพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีคณะสงฆ์ ภาค 14 ด้านปัจจัยที่สนับสนุนต่อการเรียนการสอน โดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ซึ่งสอดคล้องกับ กิรติ ศรีวิเชียร(2558) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับผลการเรียนของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี” ผลการวิจัยพบว่า 1. ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับผลสัมฤทธิ์ในวิชาบาลีไวยากรณ์เมื่อวิเคราะห์ด้วยสหสัมพันธ์พหุคูณได้แก่ สัดส่วนครูต่อนักเรียน จำนวนวิชาที่สอน แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์และประสบการณ์การสอน 2. ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับทัศนคติต่อวิชาบาลีไวยากรณ์ เมื่อวิเคราะห์ด้วยสหสัมพันธ์พหุคูณ ได้แก่ ความสนใจในการเรียนและบรรยากาศในชั้นเรียน 3. ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับผลการเรียนรวมเมื่อวิเคราะห์ด้วยสหสัมพันธ์คานอนิโคลชุดแรก ได้แก่ ความสนใจในการเรียน และบรรยากาศในชั้นเรียน ชุดที่สอง ได้แก่ สัดส่วนครูต่อนักเรียน ระดับการศึกษาทางบาลีของครู พิสัยอายุของนักเรียนในชั้นและค่านิยมถัด และในการปรับปรุงผลการเรียนของนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีให้ดีขึ้น ควรให้ความสำคัญแก่การพัฒนาความสนใจในการเรียนของนักเรียนและการจัดบรรยากาศในการเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้ให้มากยิ่งขึ้น (กิรติ ศรีวิเชียร, 2558)

4. ด้านการอำนวยความสะดวก : การพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลีของคณะสงฆ์ ภาค 14

ความคิดเห็นของพระภิกษุสงฆ์และสามเณรที่มีต่อรูปแบบการพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีคณะสงฆ์ ภาค 14 ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน โดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ซึ่งสอดคล้องกับ สมคิด สุกุลสถาปต์ย์ (2558) ได้วิจัยเรื่องงานวิจัยที่เกี่ยวกับ “รูปแบบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่มีประสิทธิผลในการปฏิรูปการศึกษาแบบยั่งยืน” ผลการวิจัยพบว่า 1. องค์ประกอบของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่มีประสิทธิผล ประกอบด้วย การสร้างสื่อกลางที่มีศักยภาพการใช้ความฉลาดทางอารมณ์เป็นฐาน การสร้างแรงบันดาลใจ การคำนึงถึงความจำเป็นปัจเจกบุคคล การกระตุ้นการใช้ปัญญาและการใช้อิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์สำหรับองค์ประกอบของการปฏิรูปการศึกษาแบบยั่งยืน ประกอบด้วย กระบวนการเปลี่ยนแปลงสมดุล

ต่อเนื่อง เน้นผู้เรียน ปัจจัยนำเข้ามีพลังขับเคลื่อน ผลผลิตมีคุณภาพ ผลลัพธ์มีคุณภาพ เชิงพลวัต บริบทเหมาะสม เอื้อต่อการเรียนรู้แบบพอเพียง 2. รูปแบบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่มีประสิทธิผล ในการปฏิรูปการศึกษาแบบยั่งยืน เป็นความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของพฤติกรรมที่ประกอบด้วย องค์ประกอบที่สำคัญ 11 องค์ประกอบ กล่าวคือ การสร้างสื่อกลางที่มีศักยภาพ การใช้ความฉลาด ทางอารมณ์เป็นฐาน การสร้างแรงบันดาลใจ การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล การกระตุ้นการใช้ ปัญญา และการใช้อิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ (ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่มีประสิทธิผล) ซึ่งมีอิทธิพล ต่อปัจจัยนำเข้ามีพลังขับเคลื่อน กระบวนการเปลี่ยนแปลงสมดุล ต่อเนื่อง เน้นผู้เรียน ผลผลิตมี คุณภาพ ผลลัพธ์มีคุณภาพเชิงพลวัต บริบทเหมาะสม เอื้อต่อการเรียนรู้แบบพอเพียง (การปฏิรูป การศึกษาแบบยั่งยืน) ทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม

5. ด้านการควบคุม : การพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนก บาลีของคณะสงฆ์ ภาค 14

ความคิดเห็นของพระภิกษุสงฆ์และสามเณรที่มีต่อรูปแบบการพัฒนาประสิทธิภาพการ จัดการการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีคณะสงฆ์ ภาค 14 ด้านการวัดผลและประเมินผล โดย ภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ซึ่งสอดคล้องกับ ชวนพิศ ลิทธิธาดา (2552) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีประสิทธิผล” ผลการวิจัยพบว่า 1. องค์ประกอบสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีประสิทธิผลประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ คือ 1) สมรรถนะด้านวิชาชีพ 2) สมรรถนะด้านภาวะผู้นำ 3) สมรรถนะด้านหน้าที่ 4) สมรรถนะด้านบุคคลและ 5) สมรรถนะด้านการบังคับบัญชา 2. รูปแบบสมรรถนะของผู้บริหาร สถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีประสิทธิผล เป็นรูปแบบที่ประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 5 องค์ประกอบ ที่มีความถูกต้อง เหมาะสมเป็นไปได้ และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ ซึ่งสอดคล้องกับกรอบแนวคิด ทฤษฎีของการวิจัย (ชวนพิศ ลิทธิธาดา, 2552)

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) **ด้านแรงจูงใจในการเรียน** ควรส่งเสริมกิจกรรมเสริมหลักสูตร โดยให้นิสิตได้ไปทัศน ศึกษาออกสถานที่เพื่อสร้างประสบการณ์เรียนรู้จากสถานที่จริง

2) **ด้านแรงจูงใจในการทำงาน** ควรส่งเสริมการมีอาชีพรองรับหลังจบการศึกษา โดยมหาวิทยาลัยจัดให้มีหน่วยงานภายในที่คอยประสานงานกับหน่วยงานอื่น ให้นิสิต ทั้งในภาครัฐและ ภาคเอกชนซึ่งมีความประสงค์ต้องการใช้บัณฑิต

3) **ด้านทัศนคติต่อวิชารัฐศาสตร์** ควรทำให้นิสิตได้มีโอกาสพบปะบุคลากรและผู้นำทาง รัฐศาสตร์ โดยการเชิญบุคคลที่มีชื่อเสียงและเป็นแบบอย่างทางรัฐศาสตร์ เพื่อเป็นแรงบันดาลใจและ สร้างความกระตือรือร้น เมื่อได้เรียนสาขาวิชารัฐศาสตร์

4) **ด้านระบบการบริหารงานของสาขาวิชา** ควรสร้างความร่วมมือและความสามัคคีใน การบริหารจัดการ โดยการให้นิสิตร่วมแสดงความคิดเห็นและความประสงค์ ให้เกิดความรวดเร็ว ในการติดต่องาน กิจกรรมของสาขาวิชา รัฐศาสตร์

5) **ด้านบรรยากาศในการเรียนการสอน** ควรให้อาจารย์ผู้บรรยายปรับเปลี่ยนหาวิธีการถ่ายทอดในรูปแบบใหม่ โดยการเชิญอาจารย์ผู้สอนที่เชี่ยวชาญเฉพาะด้านมาบรรยายเพื่อสร้างความรู้จากผู้มีประสบการณ์ตรงกับนิสิต

6) **ด้านความเอาใจใส่ของคณาจารย์และเจ้าหน้าที่** ควรให้อาจารย์สอนสนใจว่านิสิตจะเข้าใจหรือไม่เวลาที่ตนเองบรรยาย โดยกำหนดเวลาให้นิสิตได้ซักถาม เพื่อเปิดโอกาสและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันกับอาจารย์และเพื่อนนิสิตร่วมชั้นเรียน ทุกครั้งที่มีการบรรยายจบในแต่ละครั้ง

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในครั้งต่อไป

1) ควรศึกษาเกี่ยวกับ “ติดตามประสิทธิผลนิสิตที่จบหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชา รัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย”

2) ควรศึกษาเกี่ยวกับ “ประเมินประสิทธิภาพบัณฑิตหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชา รัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย”

3) ควรศึกษาเกี่ยวกับ “ความต้องการของตลาดแรงงานของบัณฑิต สาขาวิชา รัฐศาสตร์”

References

- Jittima Phakpheang . (2558). The Model of Administrative according to Buddhadhamma of Provincial Administrative organization in lower Central Area. **Dissertation Graduate School, MCU.**
- Kittiyaphorn Choksawatphinyo. (2553). study Social Development Quality of live of HIV people for people of the upper central region, **Dissertation Graduate School : MCU.**
- Thanat Keawcharearnphisan. (2557). Water Human Resort Management for Protect of flood in the river Chee-Moon in Ubonratchathani Province, **Dissertation Graduate School : MCU.**
- Natthayaphorn Keawpokpong. (2556). study the holistic well-being administration for people of the local wisdom of Changrai Province. **Dissertation Graduate School : MCU.**
- Nopmoldhol Sibmeunpaim,Valaiporn Siriphirom. (2545). Guidelines for the study of Buddhist School base on National Education Act 1999. Bangkok : Mahachulalongkornrajavidyalaya Press.
- Pharmaha Suthit Arphakaor. (2553). study the holistic well-being administration for people of the upper central region and Buddhist Approach, **Dissertation Graduate School : MCU.**
- Phra Promkhunaporn (P.A.Payutto), (2551). Educational be tools for development. Bangkok : Sahadhammik.
- Phradhammakittivong (2551). Dictionary for Buddhist Studies, Series KHUMWAT. Bangkok : Dhammasapha.

Phramaha Amnat Pavatthano, (2556). The development of Model for management of Buddhist School. Dissertation Graduate School : MCU.

Phramaha Klaiwan Punnakhan. (2552). The Strategic Leadership of the Executive of the Buddhist School. Dissertation Graduate School : MCU.

Somboon Thammalangkar. (2554). study the holistic well-being administration for people of the upper central region, **Dissertation Graduate School : MCU.**

